

Luento 2: Internetin ydin ja protokollapino

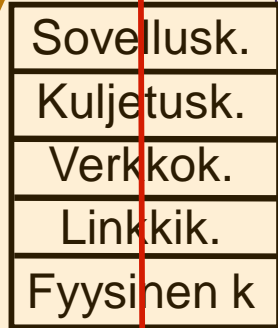
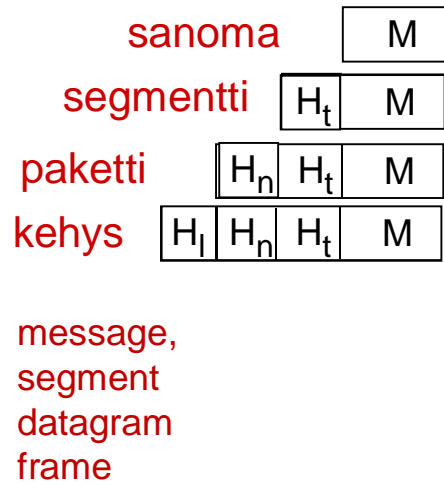
Torstai 31.10.2013

Tiina Niklander

Kurose&Ross
Ch1

Luennon sisältöä

Lähettäjä (sender)

kytkin

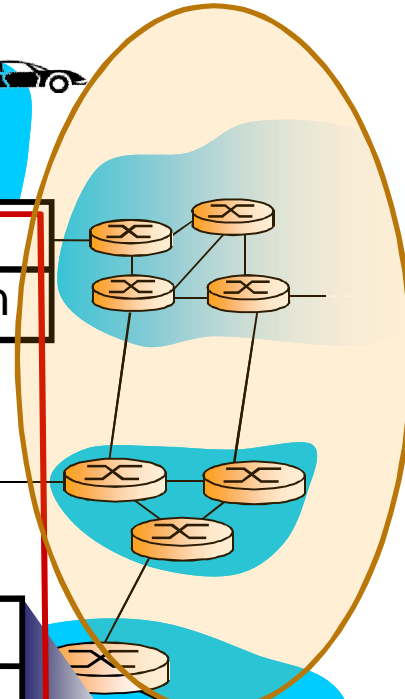
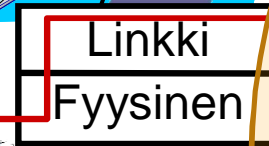
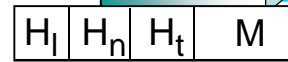
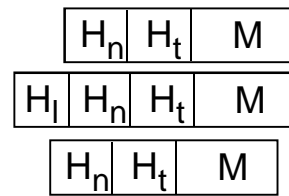
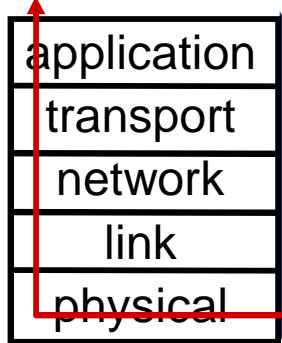
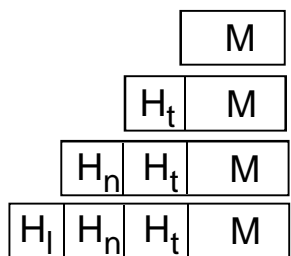

Fig 1.24 [KR12]

Vastaanottaja (recipient)

reititin

Sisältöä

Internet

Verkon reunalla:

asiakkaat ja palvelimet,
yhteydetön ja yhteydellinen palvelu

Pääsy Internetiin, fyysinen media

Verkon sisällä

Piirikytkentäinen, pakettikytkentäinen verkko

Datasähkeverkko, virtuaalipiiriverkko

Viivytykset ja katoamiset siirrossa

Mitä viipeitä? Miksi dataa katoaa

Protokolla ja protokollapino

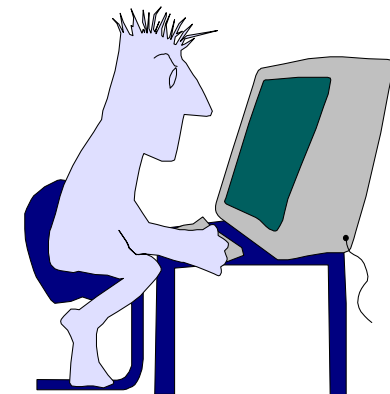
Kerrosarkkitehtuuri

Internet-protokollapino: kerrokset ja sanomat

Internetin rakenne

Oppimistavoitteet:

- Perusterminologia tutuksi
- Yleiskuva Internetistä
  - rakenne
  - toiminnallisuus
- Internetin protokollapino ja sen eri kerrosten tehtävät

Tietoliikenteen perusteet

Verkon syövereissä, reititys (network core)

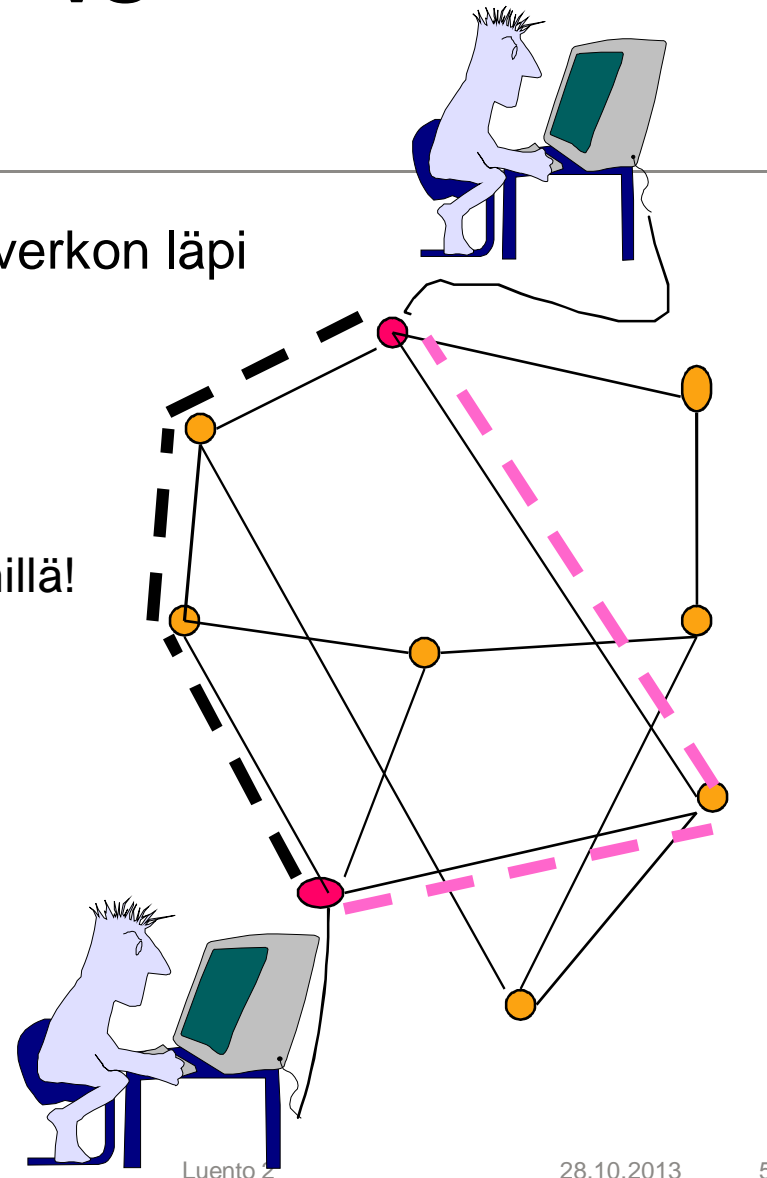

Pakettikytkentä vs Piirikytkentä

- Miten sanoma kuljetetaan verkon läpi
  - lähettävältä koneelta vastaanottavalle koneelle?
- Verkkojen verkko,
  - verkot on yhdistetty reitittimillä!

Piirikytkentä: varaa ensin linkit, joita pitkin kaikki data kulkee

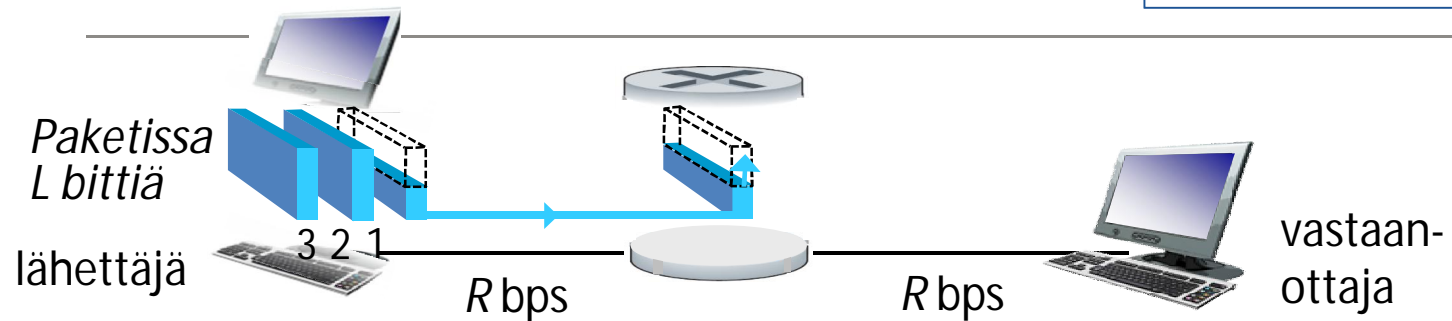
Pakettikytkentä: kuljeta data verkossa pieninä paketteina ja reititä kukin paketti itsenäisesti

Pakettikytkentä: etappivälitys

Fig 1.11 [KR12]

Etappivälitys (store and forward)

paketti vastaanotetaan kokonaan ja vasta sitten lähetetään eteenpäin

Paketin (koko L bittiä) lähettämiseen linkin (nopeus R bps) yli kuluu L/R sekuntia

Esimerkki yhden linkin yli:

$$L = 7.5 \text{ Mbits}$$

$$R = 1.5 \text{ Mbps}$$

$$\text{siirtoaika linkin yli} = 5 \text{ sec}$$

Siirtonopeus, siirtoaika

Siirtonopeus

miten nopeasti dataa lähetetään (bittejä generoidaan)
linjalle

Montako bittiä per aikayksikkö lähetetään

bps = bittejä sekunnissa

Siirtoaika

kauanko datamäärän lähettäminen linkille kestää
(s.e. viimeinenkin bitti on lähetetty linkille)

Esim. 10 MB dataa ja siirtonopeus on 1 Mbs => siirtoaika
 $= 10 \text{ MB} * 8 \text{ b/B} / 1 \text{ Mb/s} = 80 \text{ s}$ sekuntia

Pakettikytkentä: Kauanko kestää...

Kauanko kestää lähettää

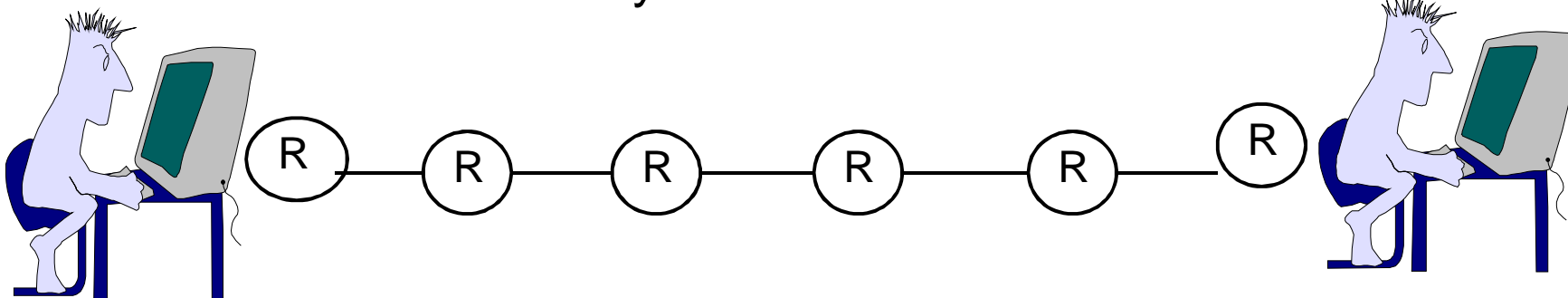
yksi 4 kb:n paketti

pakettikytkentäisessä verkossa, jossa

linkin siirtonopeus on 1 Mbps

ja paketti kulkee

5 linkin yli

Ratkaistaan:

---

siirtoaika yhdellä linkillä on

$$4 \text{ kb}/1000 \text{ kb/s} = 0.004 \text{ s} = 4 \text{ ms}$$

joten siirto 5 linkin yli

$$5 * 4 \text{ ms} = 20 \text{ ms}$$

Jonotusviipeitä ei ole otettu huomioon

Pakettikytkentä: Sanoma vs. paketit

Miksi ei lähetetä koko sanomaa kerralla?

- Siirtovirhe
  - Sanoma: koko virheellinen sanoma lähetettävä uudestaan
  - Paketti: Vain yksi virheellinen paketti lähetettävä uudestaan
- Yleisrasite (overhead) = otsake, jossa mm. lähettäjän ja vastaanottajan osoitteet
  - Sanoma: yksi otsake riittää
  - Paketti: jokaisessa paketissa oma otsake

Sanoma vs. paketit (jatkuu)

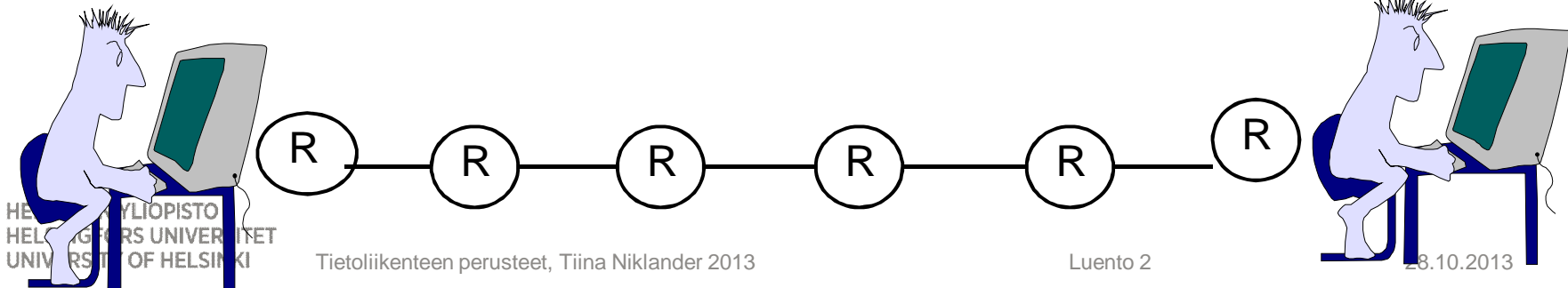
Esim. Sanoman koko 400 kb, linkin nopeus 1 Mbps

- Kun koko sanoma lähetetään 5 linkin yli, niin aikaa kuluu

$$5 * 400 \text{ kb} / 1 \text{ Mbps} = 5 * 0.4 \text{ Mbps} / 1 \text{ Mbps} = 2 \text{ s} = 2000 \text{ ms}$$

- Kun sanoma pilkotaan 4 kb:n paketeiksi, niin aikaa 100 paketin välittämiseen kuluu

$$416 \text{ ms!!} (= 100 * 4 \text{ kb} / 1 \text{ Mps} + (5-1) * 4 \text{ kb} / 1 \text{ Mps})$$

Miksi noin?

Paketteja voi lähettää samanaikaisesti eri linkeillä
etappivälitys (store-and-forward)

Koko sanoma (100 pakettia) siirretty 1. linkin yli
 $400 \text{ Kb} / 1 \text{ Mbps} = 400 \text{ ms}$

Kun viimeinen paketti on siirretty 1. linkin yli, lähes
kaikki edeltävät paketit ovat jo perillä.

Nyt vielä viimeinen paketti on siirrettävä 4 linkin yli
 $4 * 4 \text{ Kb} / 1 \text{ Mbps} = 16 \text{ ms}$

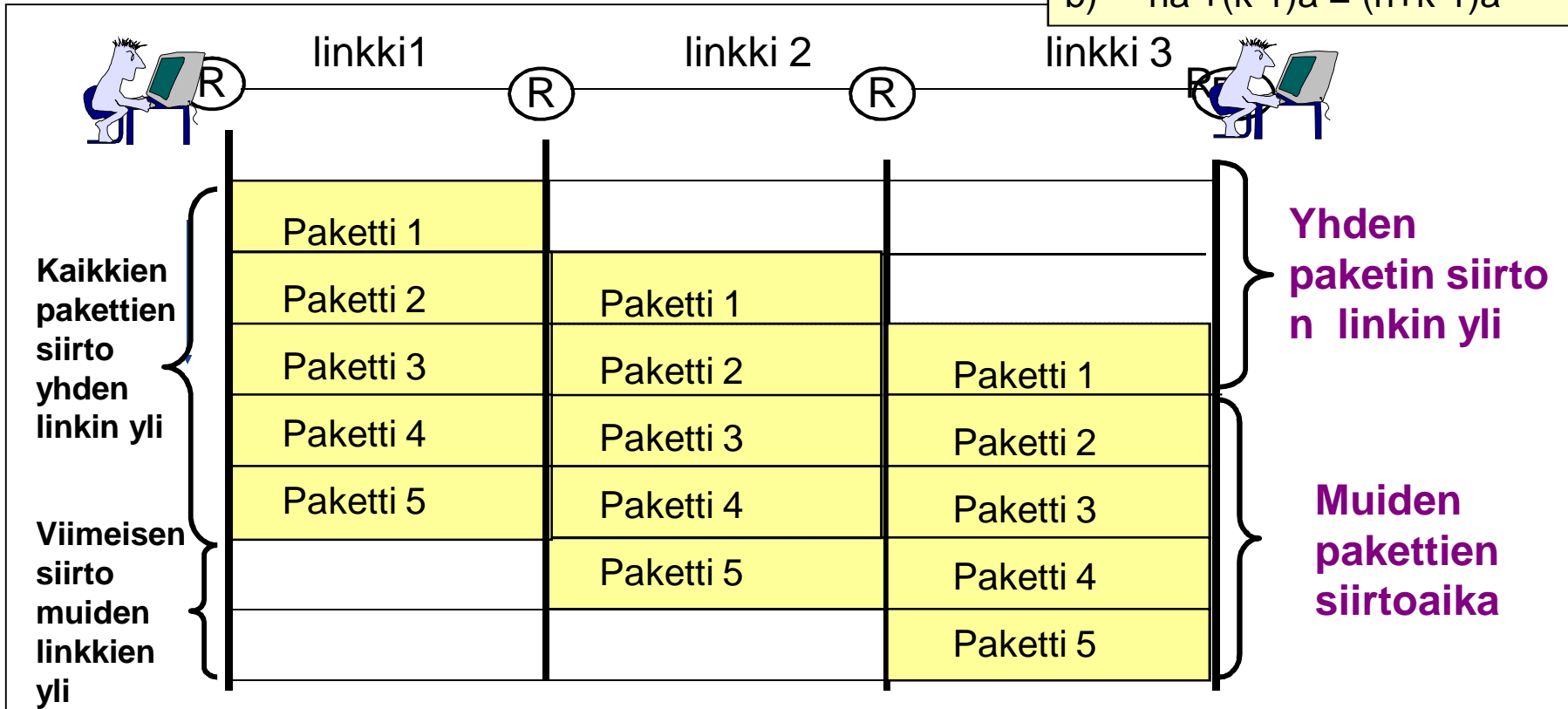
Siis: $400 \text{ ms} + 16 \text{ ms} = 416 \text{ ms}$

Pakettivälitys: siirtoaika

Olkoon siirtoaika a:

a) $ka+(n-1)a = (k+n-1)a$

b) $na+(k-1)a = (n+k-1)a$

Sanoman siirtoaika, kun sanomassa on k pakettia ja linkkejä on n kappaletta

a) k:n paketin siirto 1. linkin yli + viimeisen paketin siirto n-1 linkin yli.

b) 1. paketin siirto n:n linkin yli + muiden k-1 paketin siirto yhden linkin yli

Animaatio:

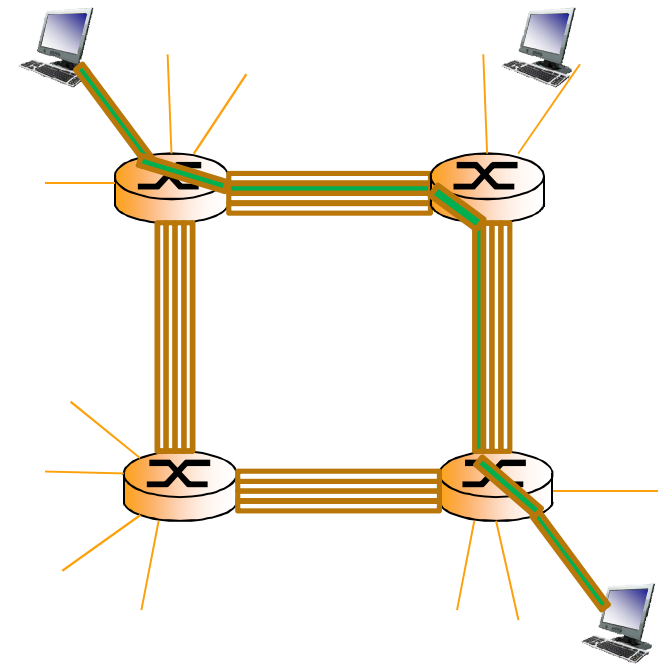
http://wps.aw.com/aw_kurose_network_4/63/16303/4173752.cw/index.html

Piirikytkentä (circuit switching)

Fig 1.13 [KR12]

- Varaa yhteydelle omat resurssit päästä-päähän koko yhteyden ajaksi
  - Varataan puskurit, linjakapasiteetti
  - Yhteydenmuodostus ("call")
  - Yhteydenpurku ("shutdown")
- Resurssit varattuna, vaikka niitä ei käytettäisi
- Takaa tasaisen nopeuden
  - puhelinverkko

vrt: vesipisteiden yhdistäminen letkuilla ja veden valutus

Piirikytkentä: Kauanko kestää ...

Kauanko kestää lähettää

640 kbitin tiedosto

piirikytkentäistä verkkoa käyttäen, kun

linjan siirtonopeus on 1.536 Mbps

ja linjalla käytetään TDM:ää, jossa on

24 aikaviipaletta (eli 24 käyttäjää)

ja yhteyden muodostamiseen kuluu

500 ms?

Ratkaistaan

Yhdelle yhteydelle on käytössä

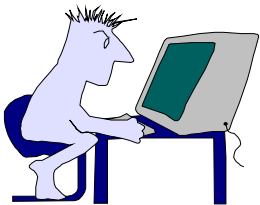
$$1.536 \text{ Mbps}/24 = 64 \text{ kbps}$$

joten siirtoon kuluu $640 \text{ kb}/64 \text{ kbps} = 10 \text{ s}$

Kun yhteyspiirin muodostus vie 0.5 s

niin aikaa kuluu yhteensä 10.5 s .

Huom! Aika ei riipu välissä olevien linkkien
lukumäärästä! (ei käsittelyviivettä)

Pakettikytkentä vs. piirikytkentä

Pakettikytkentä sallii enemmän samanaikaisia käyttäjiä!

Esimerkki: 1 Mb/s linkki

Jokainen käyttäjä:

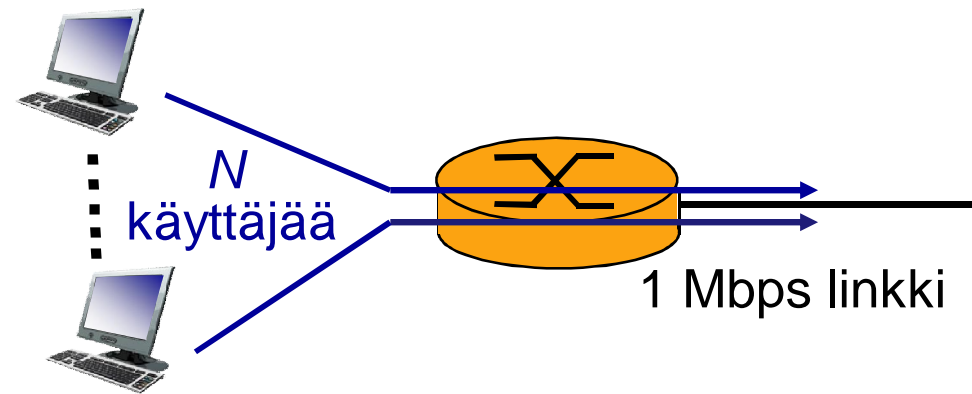
100 kb/s kun “aktiivinen”
aktiivinen 10% ajasta

Piirikytkentä:

10 käyttäjää

Pakettikytkentä:

kun 35 käyttäjää, todennäköisyys
että > 10 aktiivista samaan aikaan
on vähemmän kuin 0.0004

Q: Mistä tulee tuo arvo 0.0004?

$$P_n(\text{aktiivisia} > 10) = 1 - \sum_{k=0}^{10} \binom{35}{k} (0.1)^k (0.9)^{35-k}$$

Tietoliikenteen perusteet

Pääsy Internetiin,
fyysinen siirtomedia

Pääsy Internetiin

DSL

ADSL (Asymmetric Digital Subscriber Link): 8/1 Mbps,

ADSL2+: 24/1.4 Mbps (teoreettinen)

SHDSL (Symmetric High-Bitrate Digital Subscriber Link): 44/44 Mbps

Kaapelimodeemi

TV, yleislähetys, down ~ 30 Mbps, up ~ 2 Mbps, 100-110 Mbps

Lähiverkko (Local Area Network)

Ethernet: 10 Mbps / 100 Mbps / 1 Gbps / 10 Gbps / 100 Gbps

Langaton yhteys

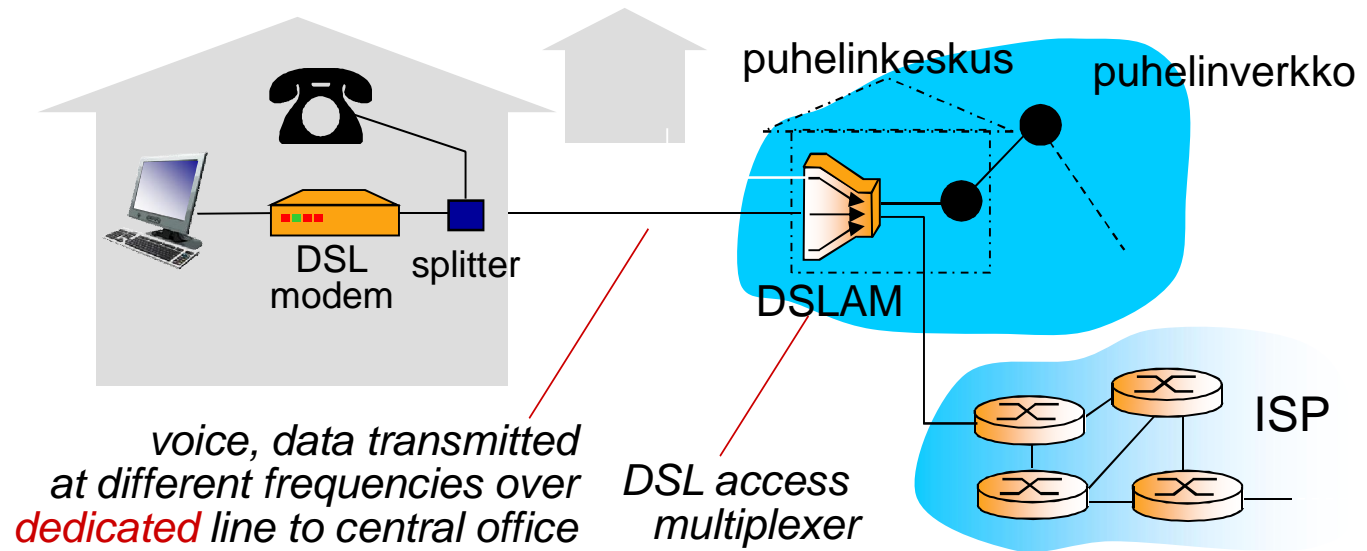
@450: 1 Mbps

WLAN (WiFi, WiMax): 11 Mbps, 54 Mbps

WAP/GPRS, 3G/UMTS: 384 kbps- ~2 Mbps, LTE 50-100Mbps

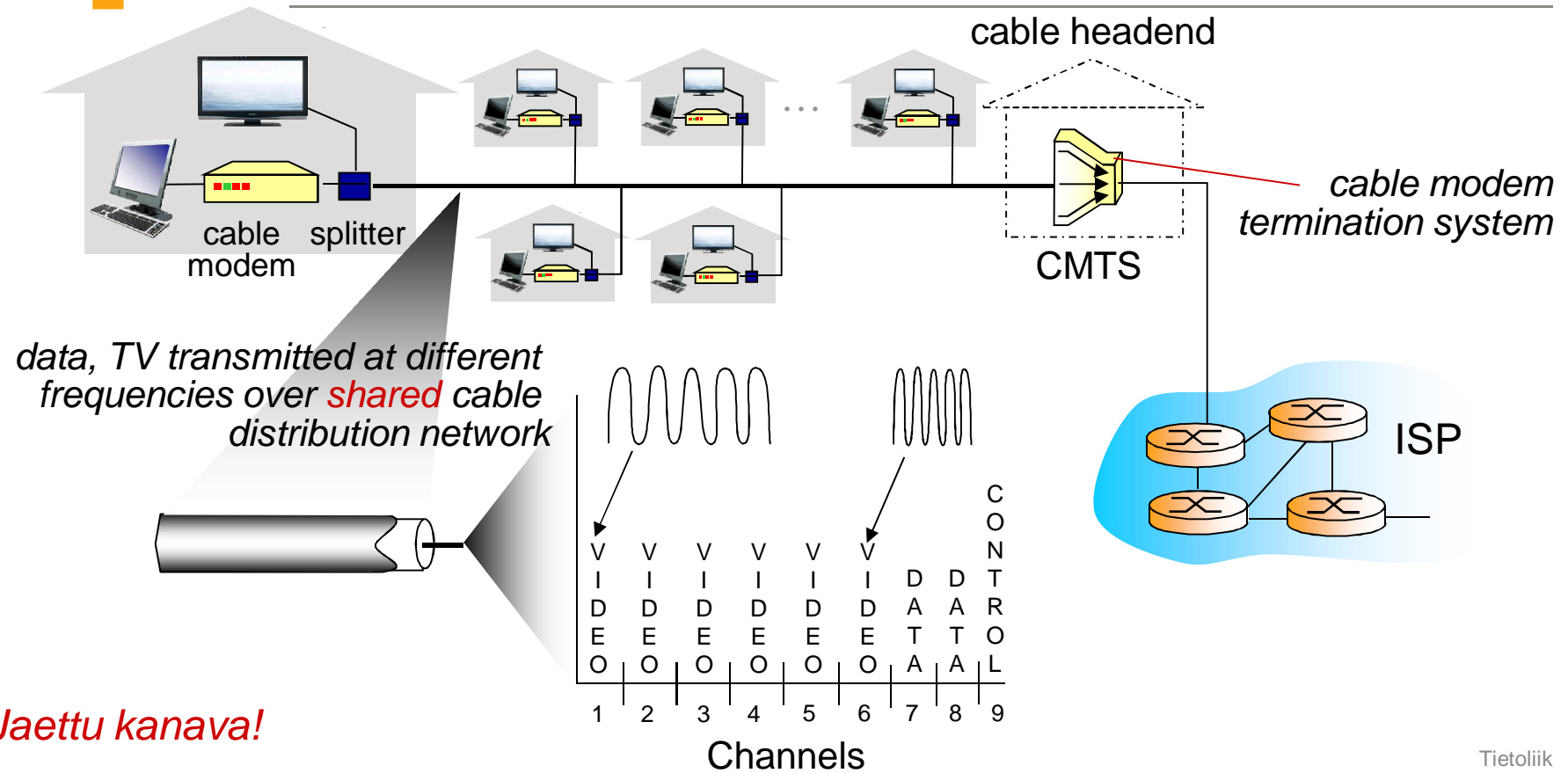
DSL

Oma kanava!

Kaapelimodeemi

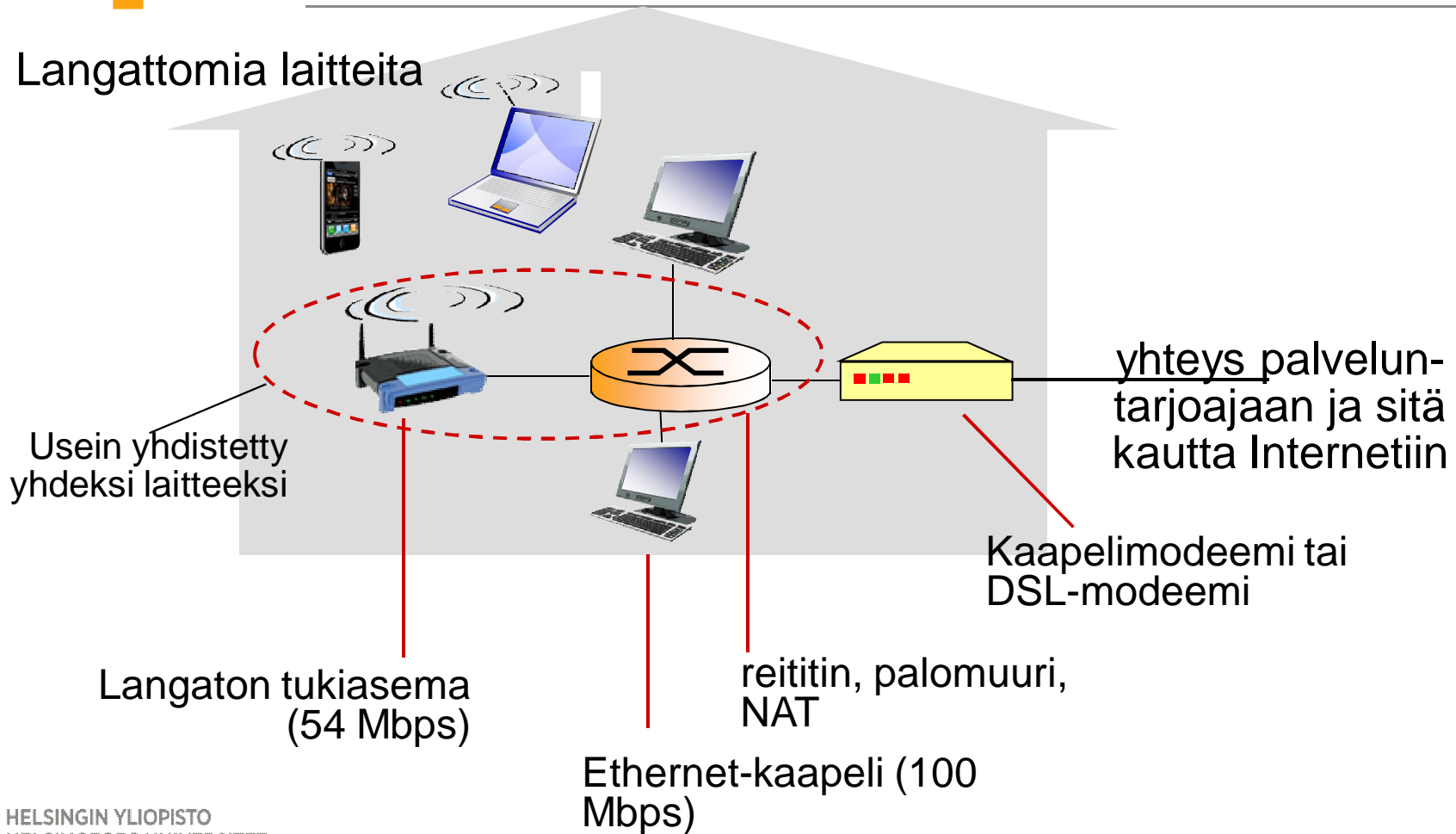

Kotiverkko

Fig 1.9 [KR12]

Langattomia laitteita

Fyysinen siirtomedia

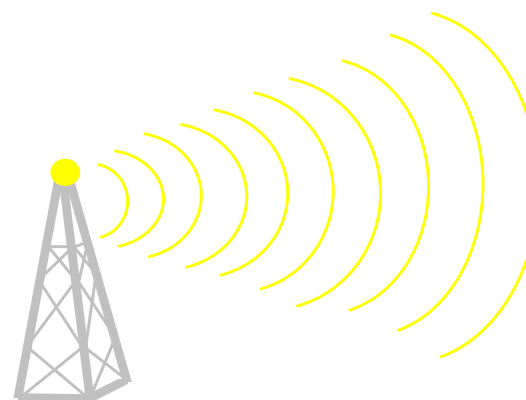
- Tehtävä siirtää bittivirtaa laitteelta toiselle
  - peräkkäissiirtoa (serial)
- Kaapeloitu (wired, guided media)
  - kuparijohto, optinen kuitu, koaksiaalikaapeli
- Langaton (wireless, unguided media)
  - radioaallot, satelliitti, matkapuhelin
- Tietovälineet?
  - magneettinen levy/nauha, flash-muisti, optinen levy
  - suuria tietomääriä kohtalaisella nopeudella ...
  - ei "always-on"

Eri siirtomediaita

- Kierretty parijohto (twisted pair)
- Koaksiaalikaapeli
- Valokuitu (fiber optics)
- Sähkömagneettinen aaltoliike
  - Radioaallot
  - Mikroaallot
    - Satelliitit
  - Infrapuna-aallot

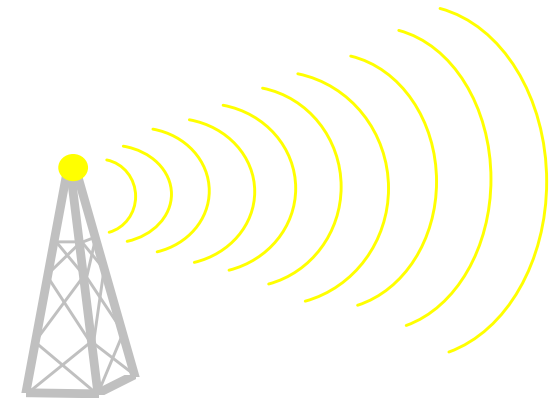

Sähkömagneettinen aaltoliike

- Langaton tietoliikenne
  - Maanpäälliset kanavat
  - Satelliittikanavat
- Tieto koodattu aaltoliikkeeseen
  - amplitudi, taajuus, vaihe, ..
  - Koodaustekniikoita: FDM, TDM, CDM
- Käytössä laaja näkymättömän valon spektri
  - ... radioaallot, mikroaallot, infrapuna-aallot, ...
- Rajoituksia
  - generoitavuus / moduloitavuus
  - kuuluvuus /näkyvyys,
  - vaarallisuus?

Signaalin vahvistaminen

- Signaali (aalto tai pulssi) vaimenee ja vääristyy
  - kulkiessaan siirtomediassa
- Vaimeneminen (attenuation)
  - eri taajuudet heikkenevät eri tavoin, suuret enemmän
- Viivevääristyminen (delay distortion)
  - Eri taajuuksien komponentit etenevät hieman eri nopeuksilla ja saapuvat vastaanottajalle hieman eri aikaan
- Erilaiset häiriöt: kohina, ylikuuluminen, heijastuminen, jne
- Vahvistimet ja toistimet
  - eri komponentteja vahvistettava eri tavoin
  - analoginen signaali vääristyy joka kerralla yhä enemmän
  - digitaalinen signaali on palautettavissa entiselleen

Tietoliikenteen perusteet

Protokolla,
protokollapino

Protokollien kerrostaminen

- Protokolla = yhteyskäytäntö
  - Mitä sanomia, missä tilanteessa ja missä järjestyksessä lähetetään
  - Miten saatuihin sanomiin reagoidaan
  - Sanomien syntaksi ja semantiikka
- Protokollapino = protokollien kerrosrakenne
  - Toiminnot on jaettu kerroksiin järkevästi
  - Alemman kerroksen toiminnot ovat ylemmän käytössä
  - Palvelu ja sen toteutus erotettu
- Kukin protokolla toimii yhdellä kerroksella ja toteuttaa tämän kerroksen jonkin palvelun

Miksi kerrosrakenne?

Monimutkaisuuden hallinta

- Kerroksittainen viitemalli (reference model) helpottaa asiakokonaisuuksiin viittaamista
  - Kullakin kerroksella omat selkeät tehtävänsä
  - Kerroksissa omat 'lisä'toiminnot
- Voi käyttää olemassaolevia alemman kerroksen toimintoja
- Kerrosten rajapinnat (interface) hyvin määritellyjä
  - Kaksisuuntainen 'palveluluukku': mitä tekee, kuinka on käytettävissä
- Joustavuus
  - Pino koottavissa erilaisista protokollista
  - Kerroksen toteutusta voi muuttaa, kunhan rajapinnat ennallaan
- Jos kerroksia on paljon, se voi vaikuttaa suorituskykyyn
  - Sama työ toistamiseen, esim. virhetarkistus
  - Kutsumekanismi: kopiointia paikasta toiseen, ..

Esimerkki: lentomatustus

Fig 1.21 [KR12]

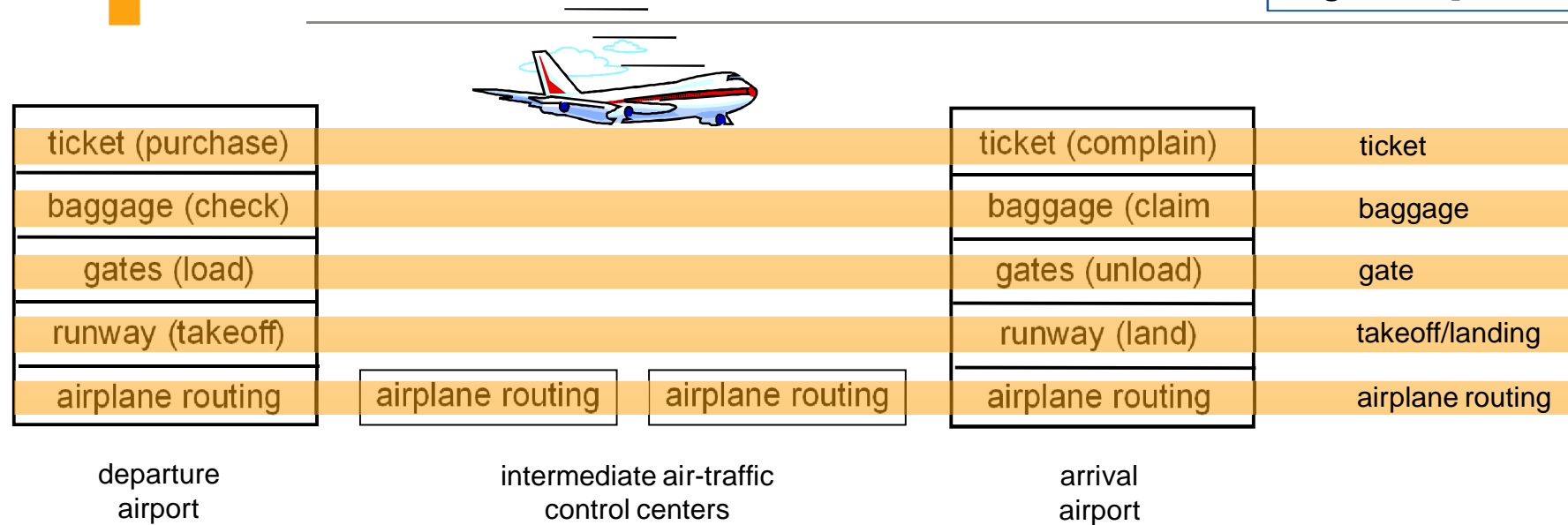

Useita vaiheita, jotka tehtävä järjestyksessä

Esimerkki: lentoyhtiön palvelurakenne

Fig 1.22 [KR12]

Kerrokset (layers): kukin kerros toteuttaa jonkin palvelun

- oma palvelurajapinta ja sisäinen toiminta
- käyttää alemman kerroksen palveluja oman toteuttamiseen

Internet-protokollapino

1969: aluksi TCP ja IP
samassa nipussa

1980: uusittu TCP, UDP ja IP

Lähtökohdat

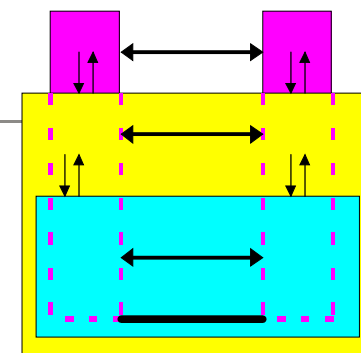
- Tarve yhdistää monia hyvin erilaisia verkkoja
- Vikasietoisuus

De-facto-standardi

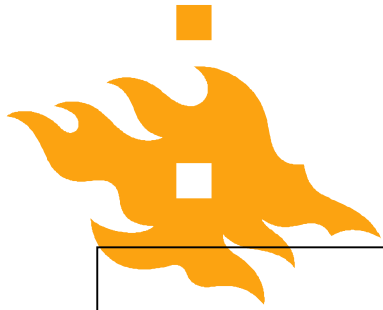
- Ensin toimiva protokollatoteutus, sitten viitemalli
- RFC-julkaisuja, standardeja

Tulos

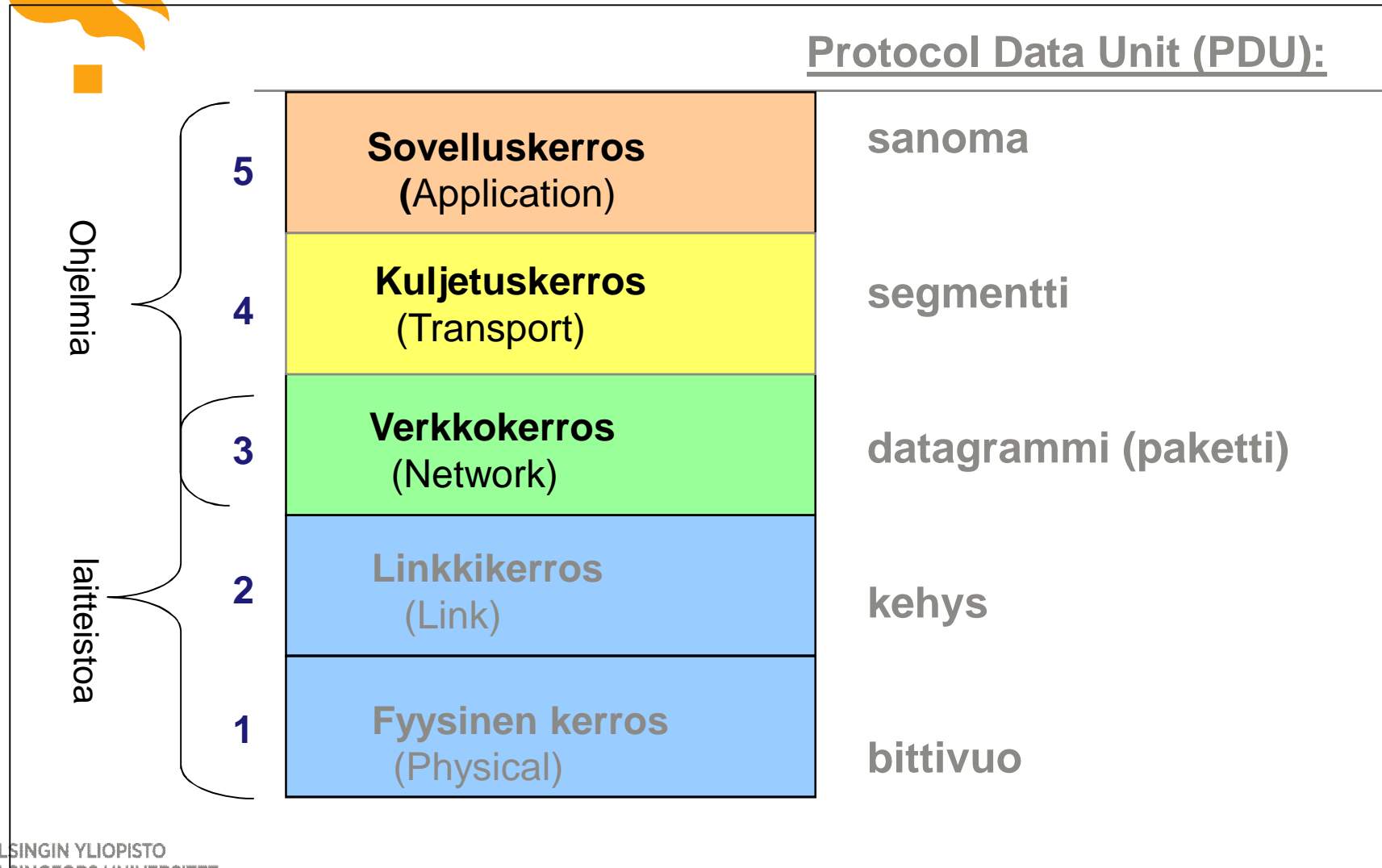
- Koneilla yksikäsitteiset IP-osoitteet
- Pakettikytkentäinen verkko: IP-pakettien välitystä
- Yhteydellinen (TCP) ja yhteydetön (UDP) palvelu.

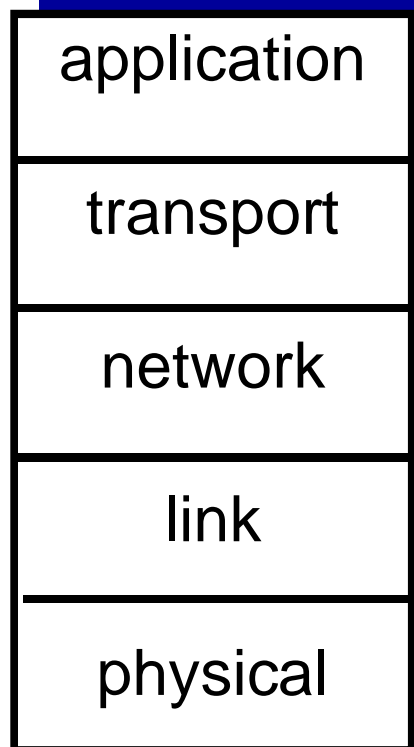
Internet-protokollapino

Internet-protokollapino

Fig 1.23a [KR12]

Sovellus: verkkosovellusten omat protokollat

HTTP, DNS, SMTP, FTP, ...

Kuljetus: segmenttien siirto prosessilta prosessille
("päästä-päähän") TCP, UDP

siirtää sanomien bittivirtaa segmentin kokoisina lohkoina

Verkko: pakettien reititys verkossa, siirto

lähettäjäkoneelta vastaanottajan koneelle

IP, reititysprotokollat

muodostaa segmenteistä paketteja, voi pilkkoa

Linkki: siirtää paketit kehyksinä kahden koneen välillä

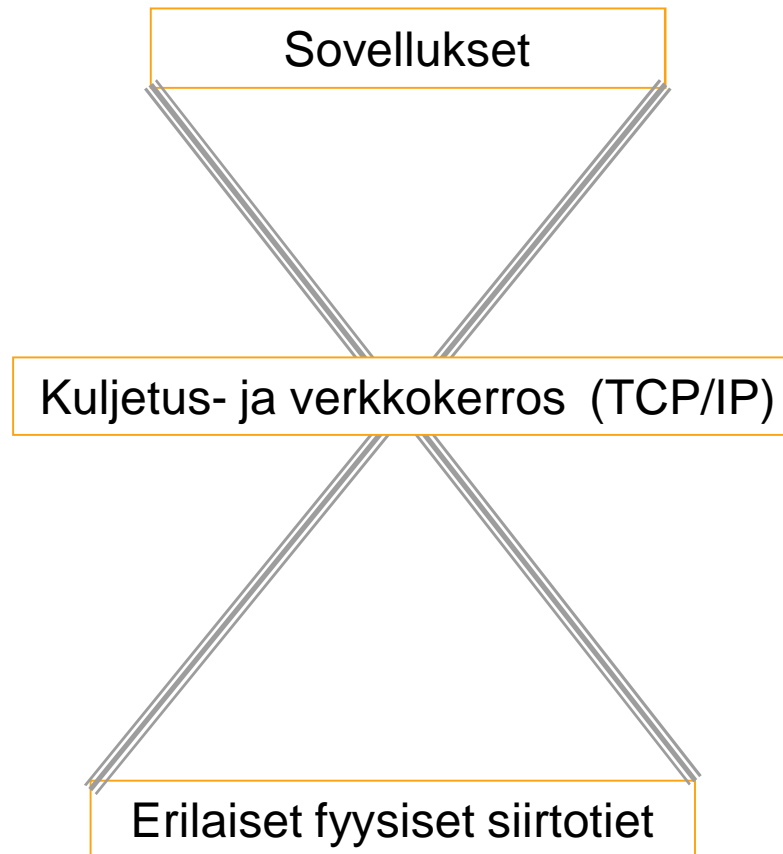
Ethernet, WiFi, PPP

Fyysinen: generoi, siirtää ja vastaanottaa bittejä
koneelta toiselle

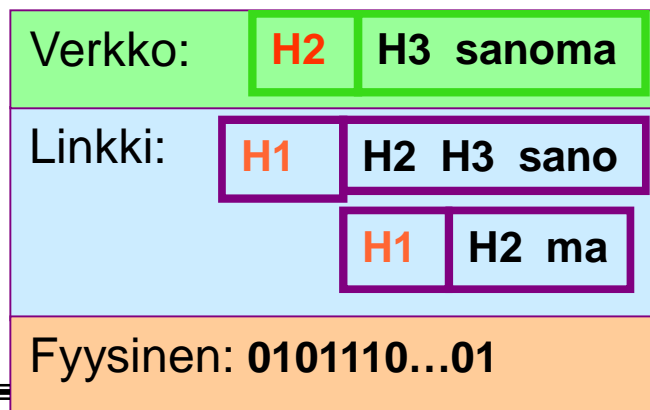
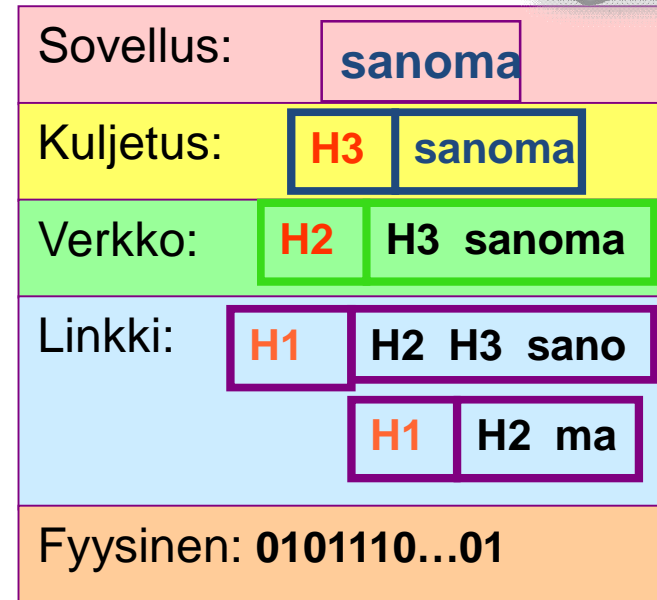
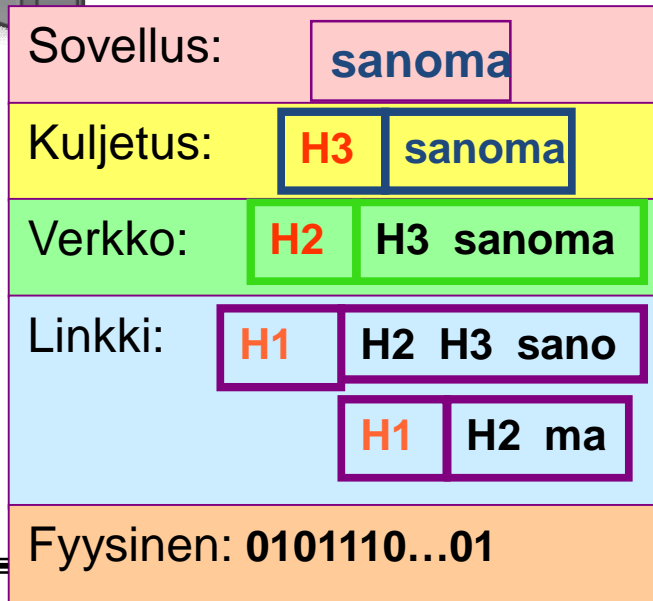

Tiimalasi

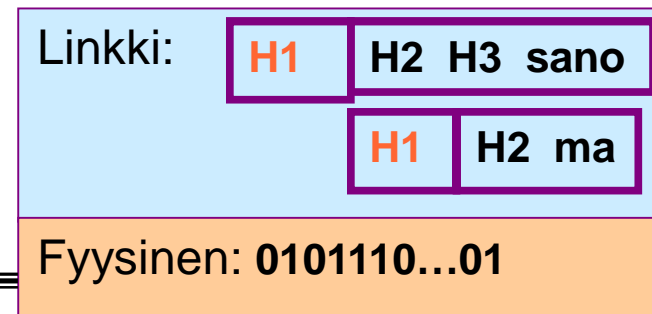
Lähettäjä (sender)

Kapselointi (encapsulation)

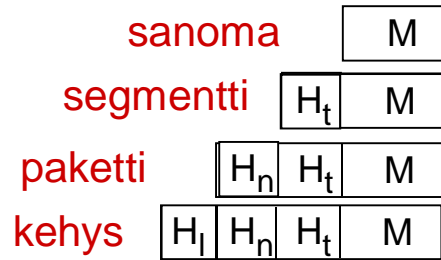
Reititin

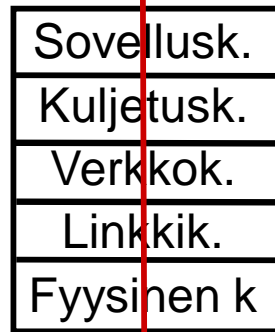
Linkkitason kytkin

Kurssin tärkein kuva, vrt. ed. kalvo

Lähettäjä (sender)

message,
segment
datagram
frame

kytkin

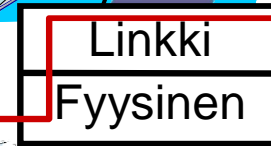
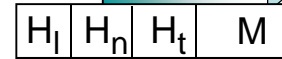
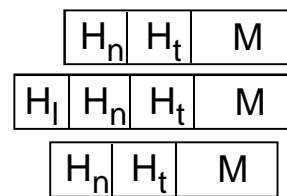
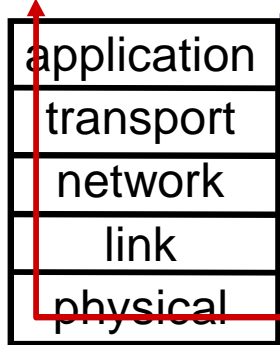
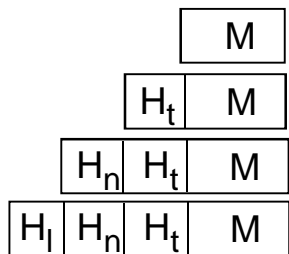
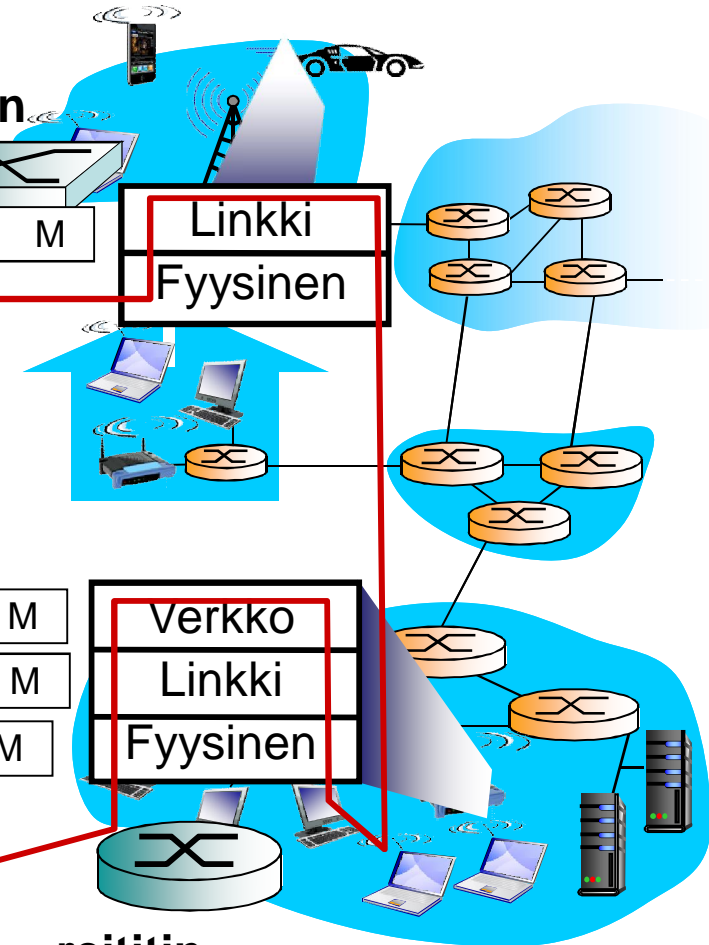

Fig 1.24 [KR12]

Vastaanottaja (recipient)

reititin

ISO OSI-viitemalli

7-kerroksinen malli

ISO = International Standardization Organization

OSI = Open Systems Interconnection

yhdistää koneita, jotka 'avoimia' kommunikointiin toisten kanssa

Käsitteellisesti ehjä malli,

1978 -> 1982 viitemalli

1983 -> toiminnallisia standardeja

1995 uudistuksia

mutta ei paljoakaan käytössä

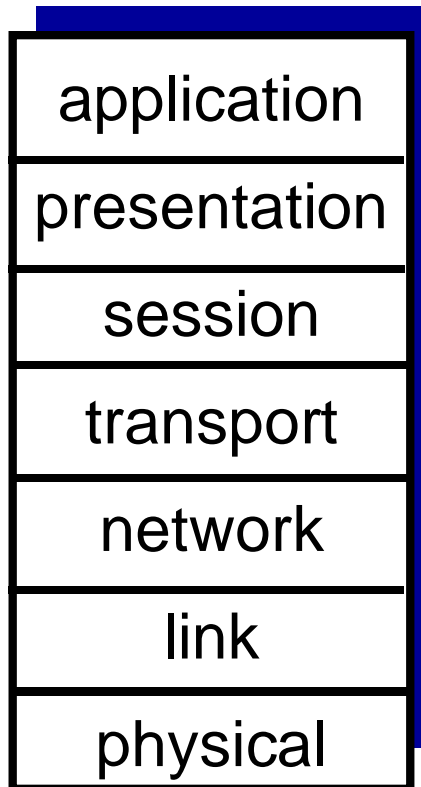
Katoavaa kansanperinnettäkö? Vai vasta tulossa?

ISO OSI-viitemalli

Fig 1.23a [KR12]

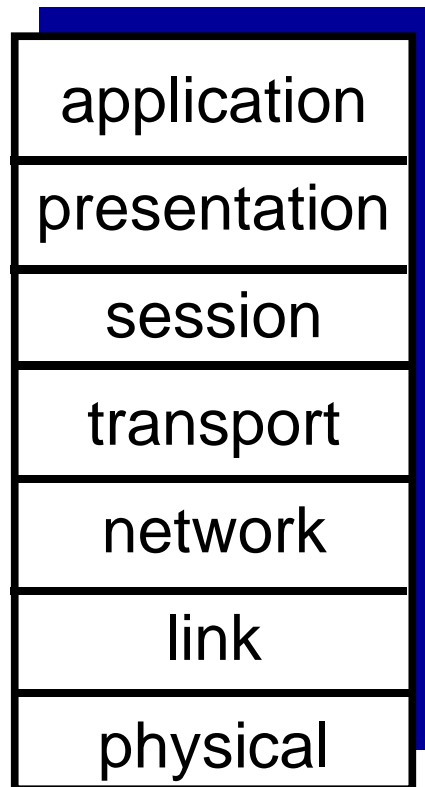

- Esitystapakerros (Presentation)
  - Huolehtii tiedon esitysmuodosta
    - Tiedon esitystapa voi olla erilainen eri koneissa
  - Käytettävästä siirtosyntaksista sopiminen
  - Muuttaa tiedon siirtosyntaksin mukaiseksi
    - abstrakti tietorakenne (esim. henkilötietue) siirtomuotoon
- Salaus ja tiivistys haluttaessa

ISO OSI-viitemalli

Fig 1.23a [KR12]

- Istuntokerros (Session)
  - Jäsentää tietojen vaihtoa istunnossa
    - kommunikointitavasta sopiminen: kaksi- vai yksisuuntainen
    - lähetysvuoronsäätely
  - Tahdistaa kommunikointia esim. tiedostonsiirrossa
    - Tahdistuspisteet: jos yhteys katkeaa, voi jatkaa siitä mihin jäi
- Esitystapa- ja istuntokerrosten toiminnallisuus (+ paljon muuta) rakennettavissa TCP/IP-kerrosten päälle = väliohjelmistot (middleware)

Tietoliikenteen perusteet

Internetin rakenne: Verkkojen verkko

Internetin rakenne: verkkojen verkko

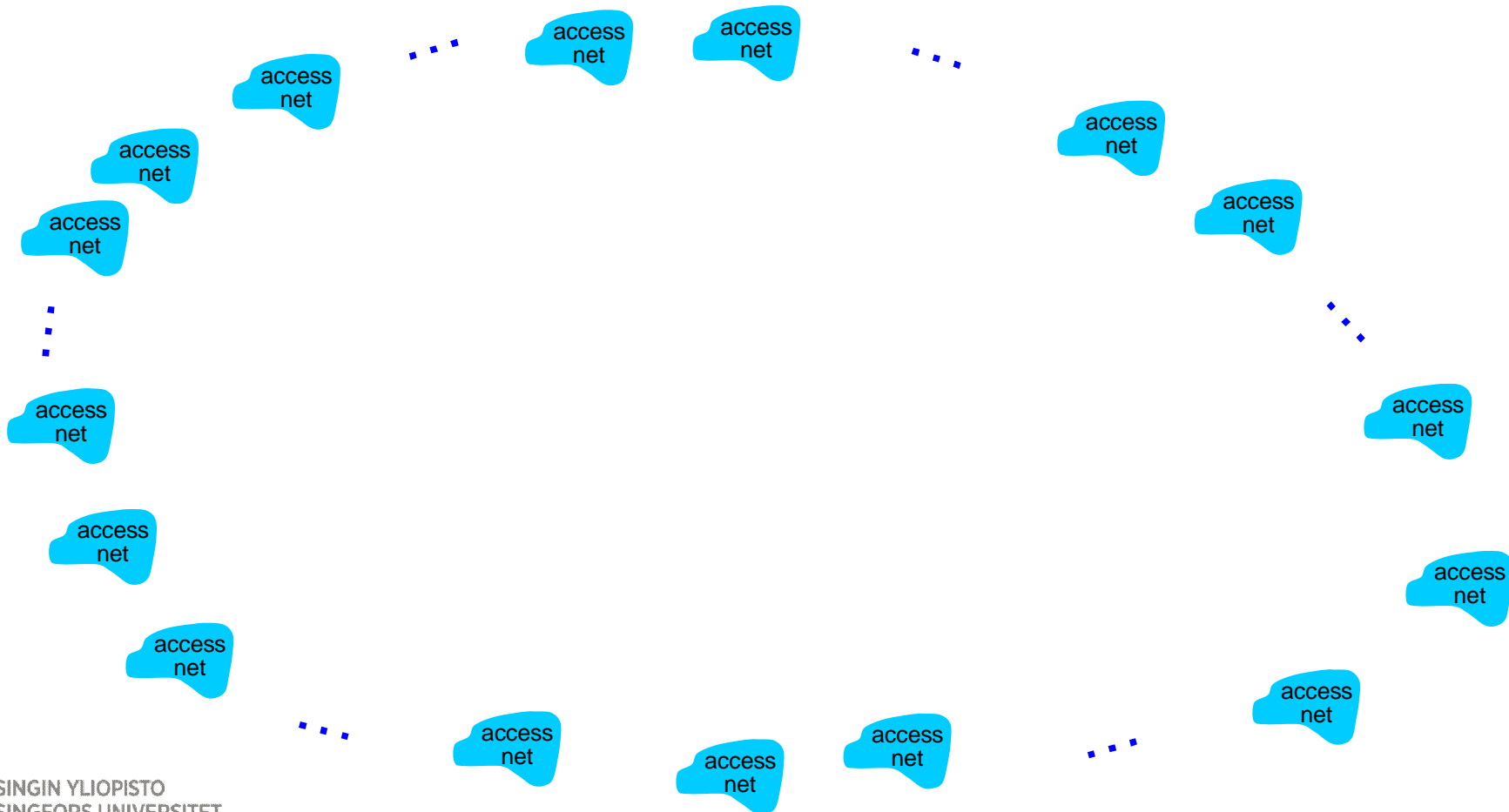
- ❖ Pääteleite on kytketty palveluntarjoajan (Internet Service Providers, ISP) verkon kautta Internetiin
- ❖ Palveluntarjoajien verkot on kytketty edelleen toisiinsa.
  - ❖ Näin kaksi Internetiin kytkettyä laitetta voi lähettää paketteja toisilleen
- ❖ Tällainen verkkojen verkko on monimutkainen
  - ❖ Taustalla sekä talous että kansalliset politiikat
- ❖ Katsotaan rakennetta askel askeleelta

Internetin rakenne: verkkojen verkko

Ongelma: Miten miljoonat palveluntarjoajien verkot yhdistetään?

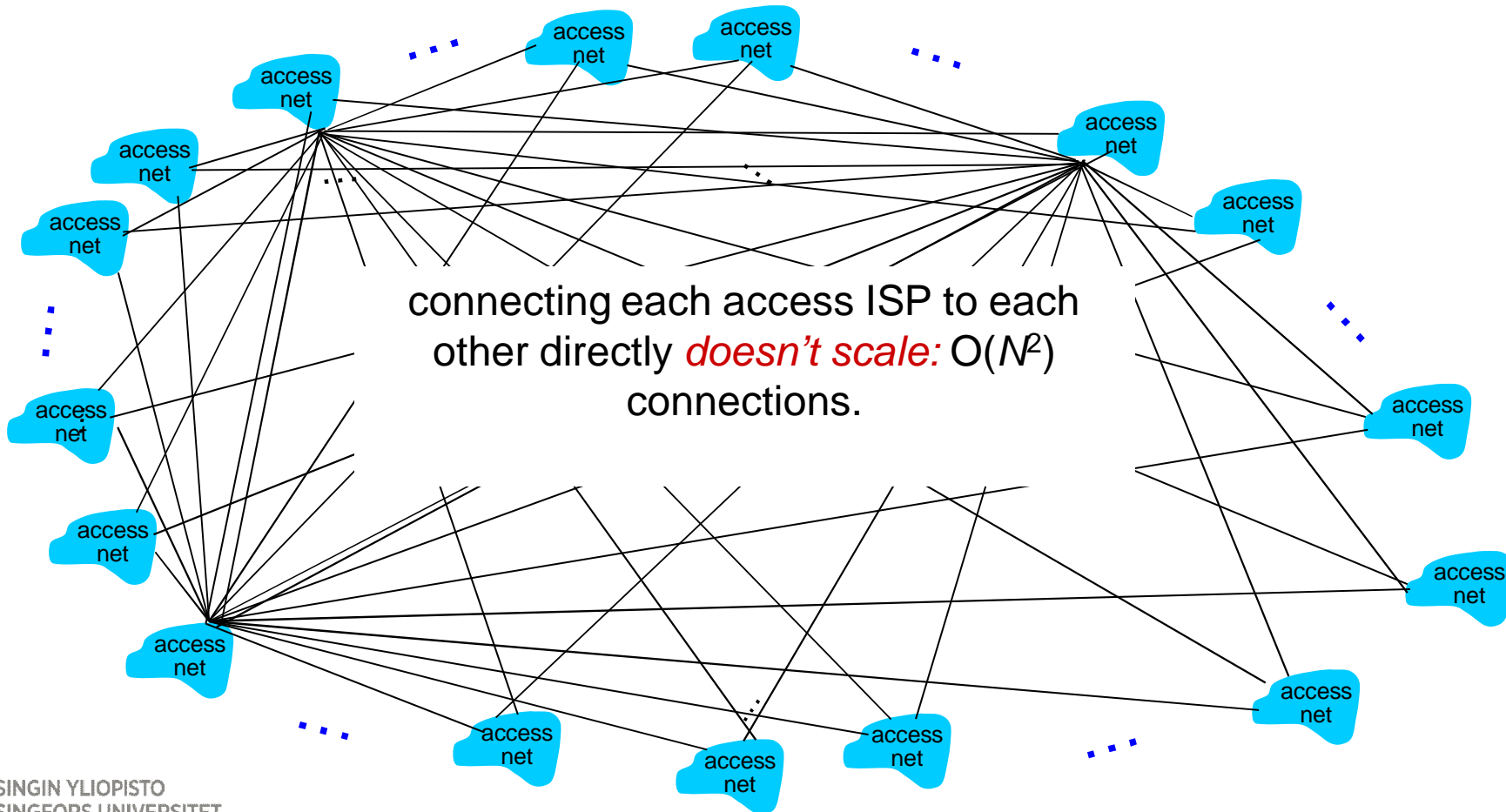

Internetin rakenne: verkkojen verkko

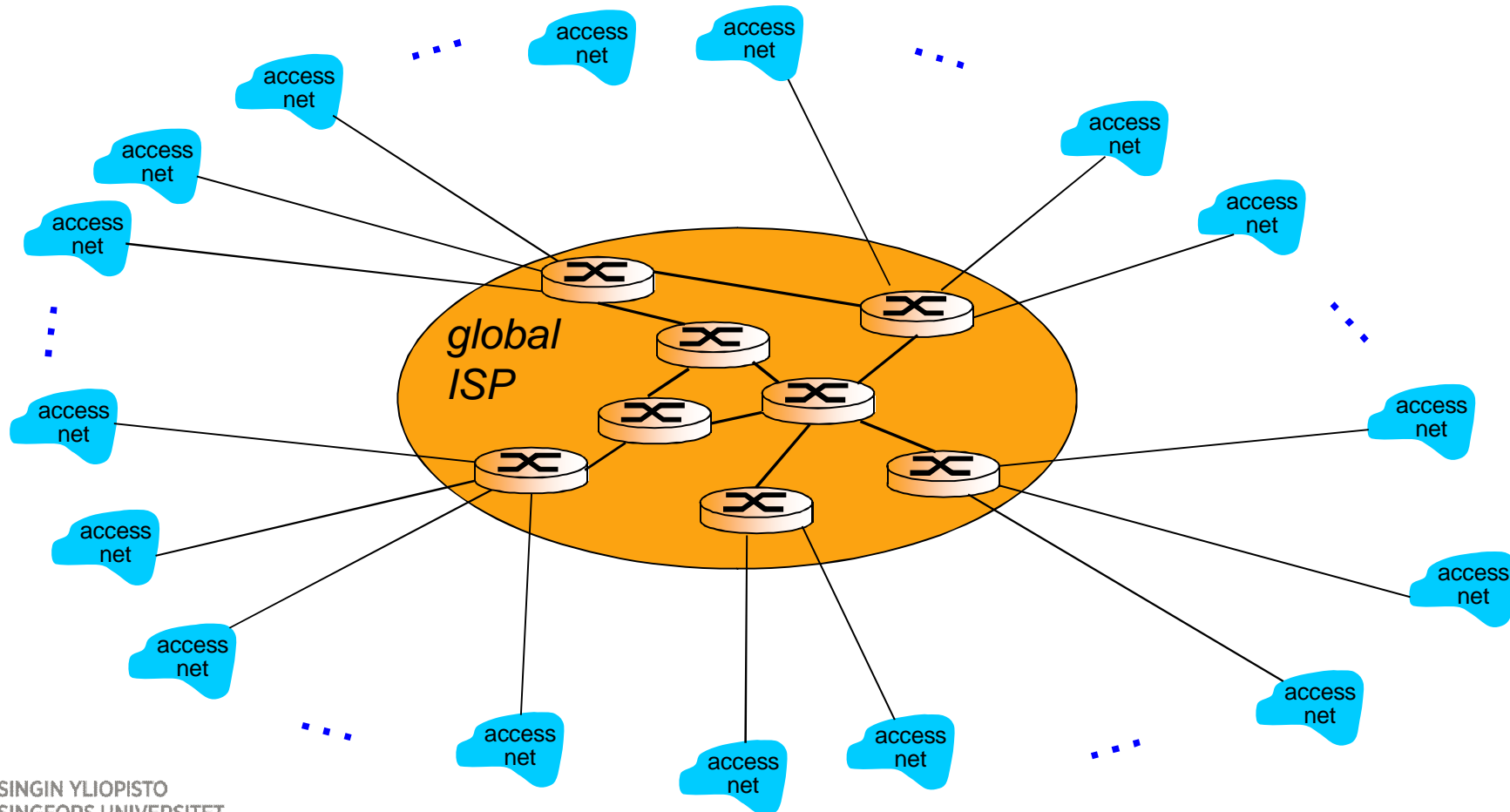
Optio: yhdistetään jokainen ISP suoraan kaikkiin muihin?

Internetin rakenne: verkkojen verkko

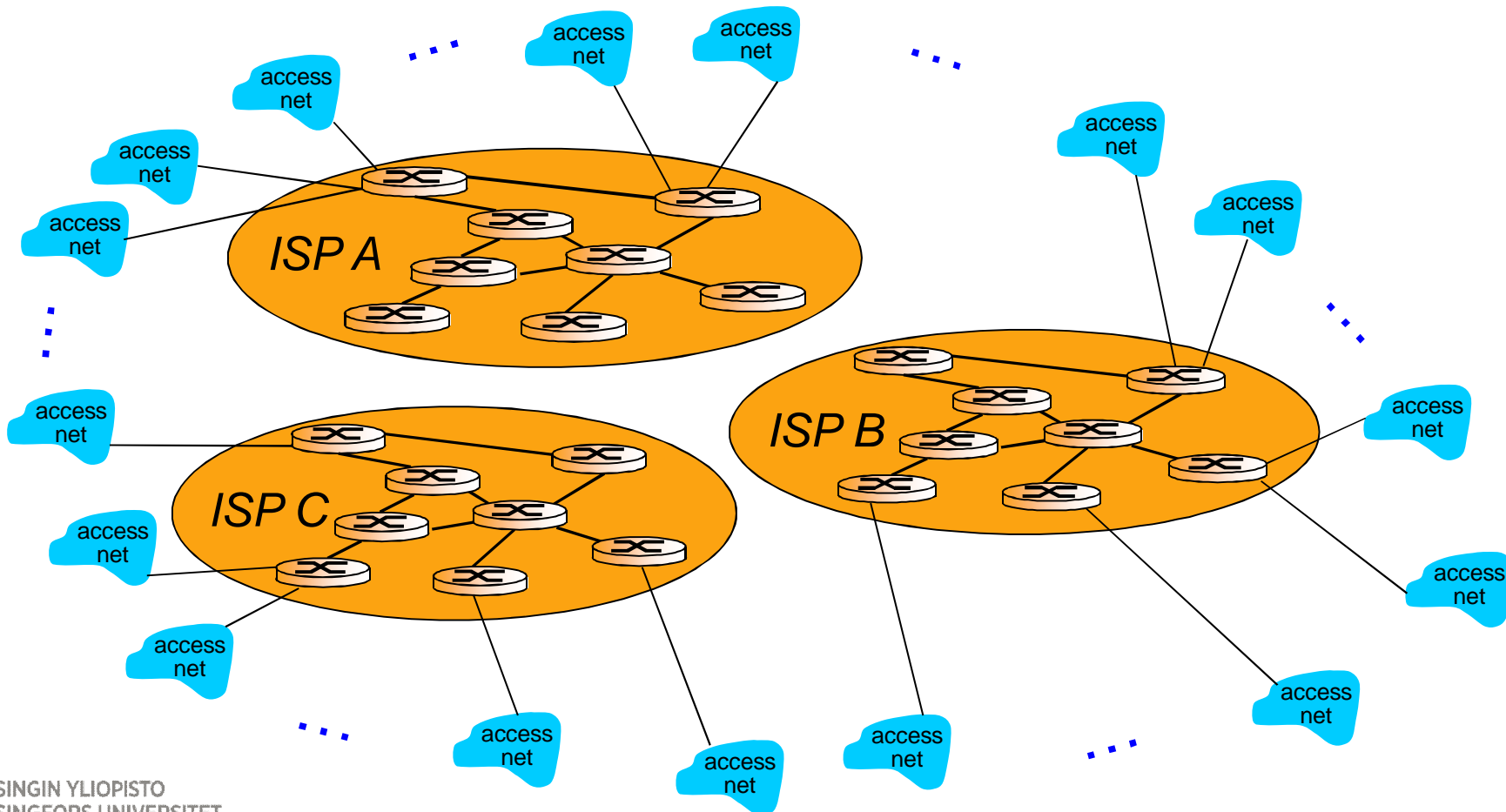
Optio: yhdistetään kaikki yhteen keskitettyyn välitysverkkoon?

Internetin rakenne: verkkojen verkko

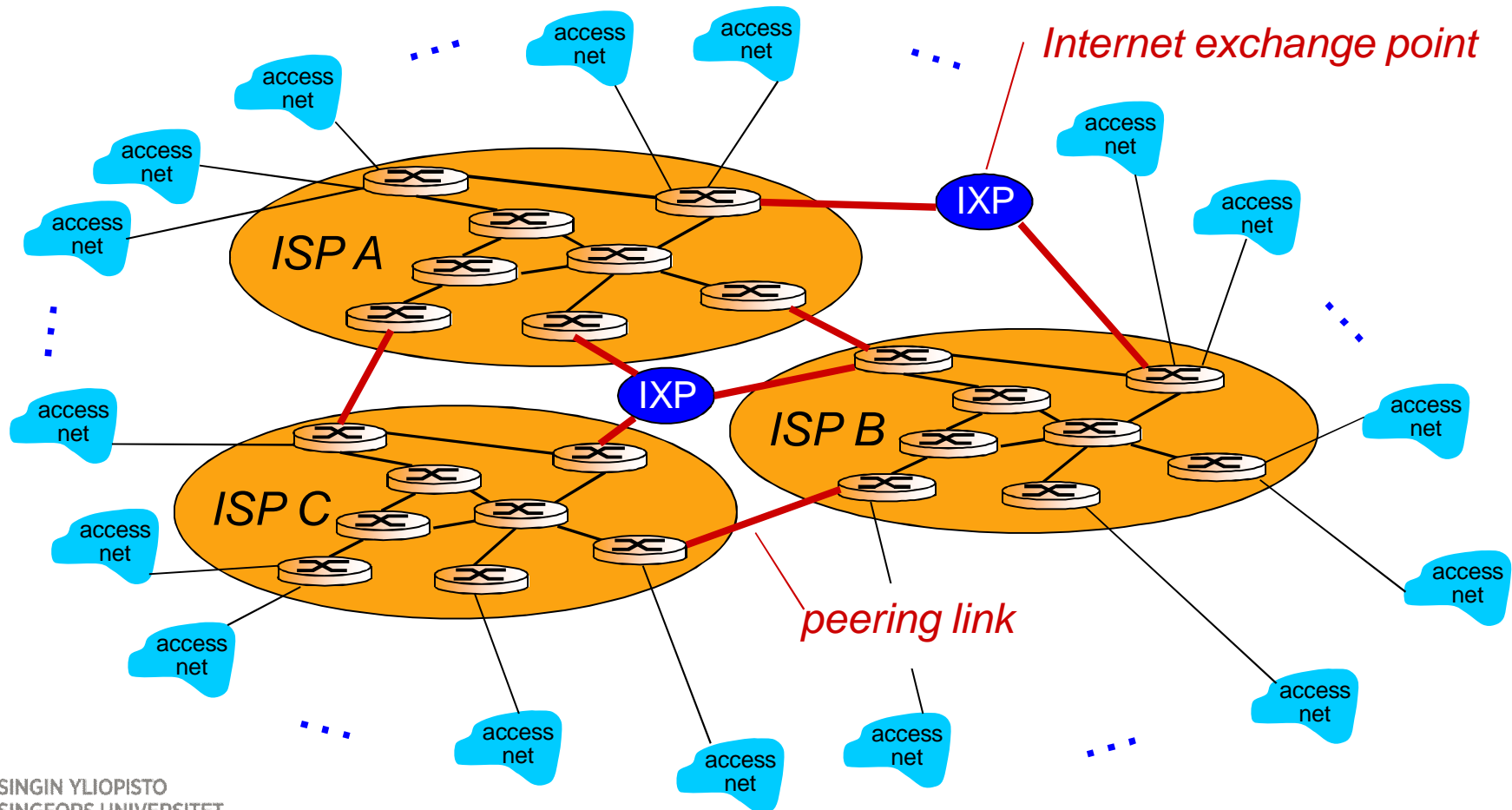
Mutta: jos välitysverkko tuottaa voittoa, tulee kilpailijoita ...

Internetin rakenne: verkkojen verkko

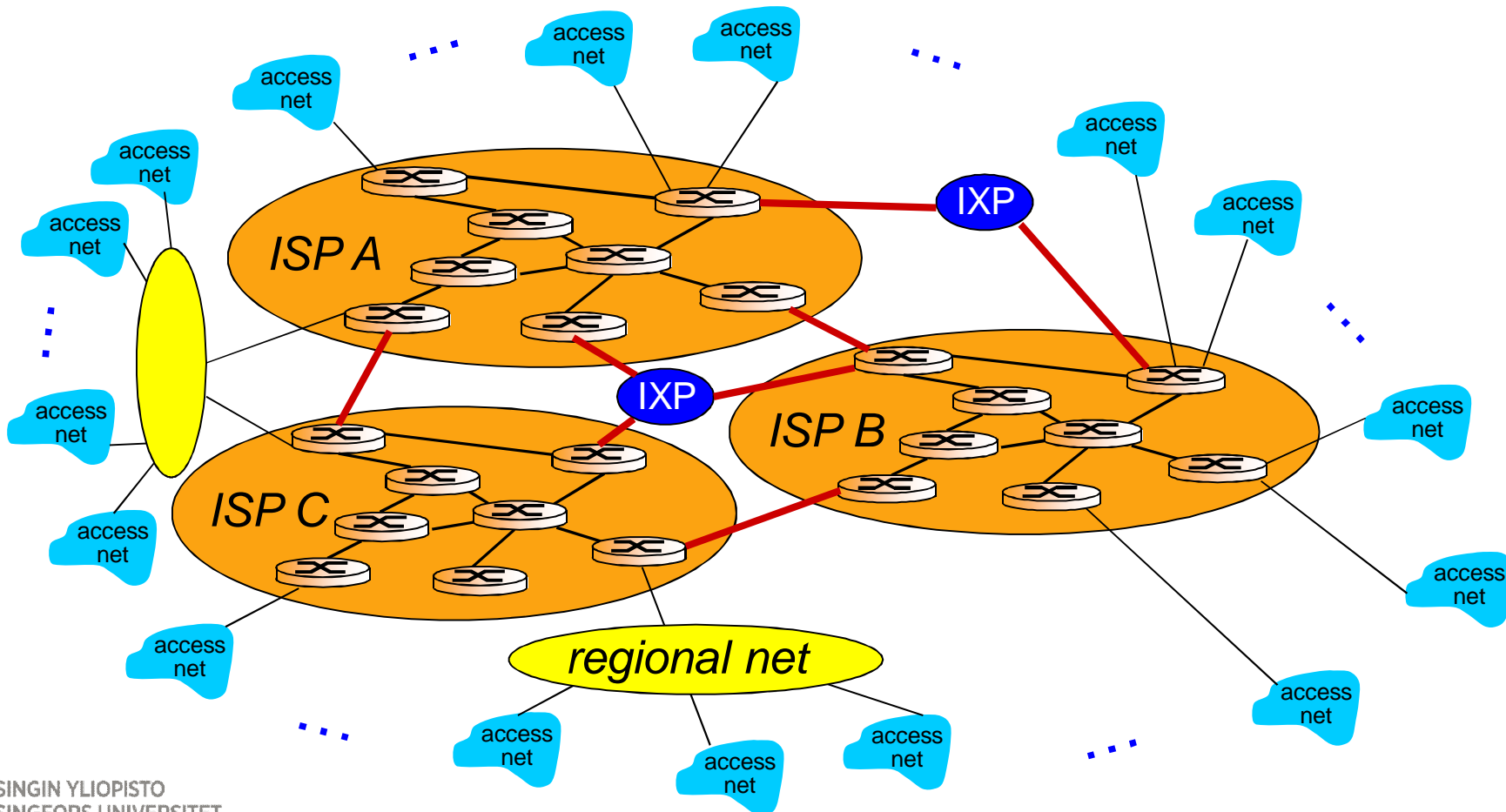
kilpailijoita... jotka pitää yhdistää toisiinsa

Internetin rakenne: verkkojen verkko

... ja alueverkkoja, joiden kautta yhteydet palveluntarjoajiin

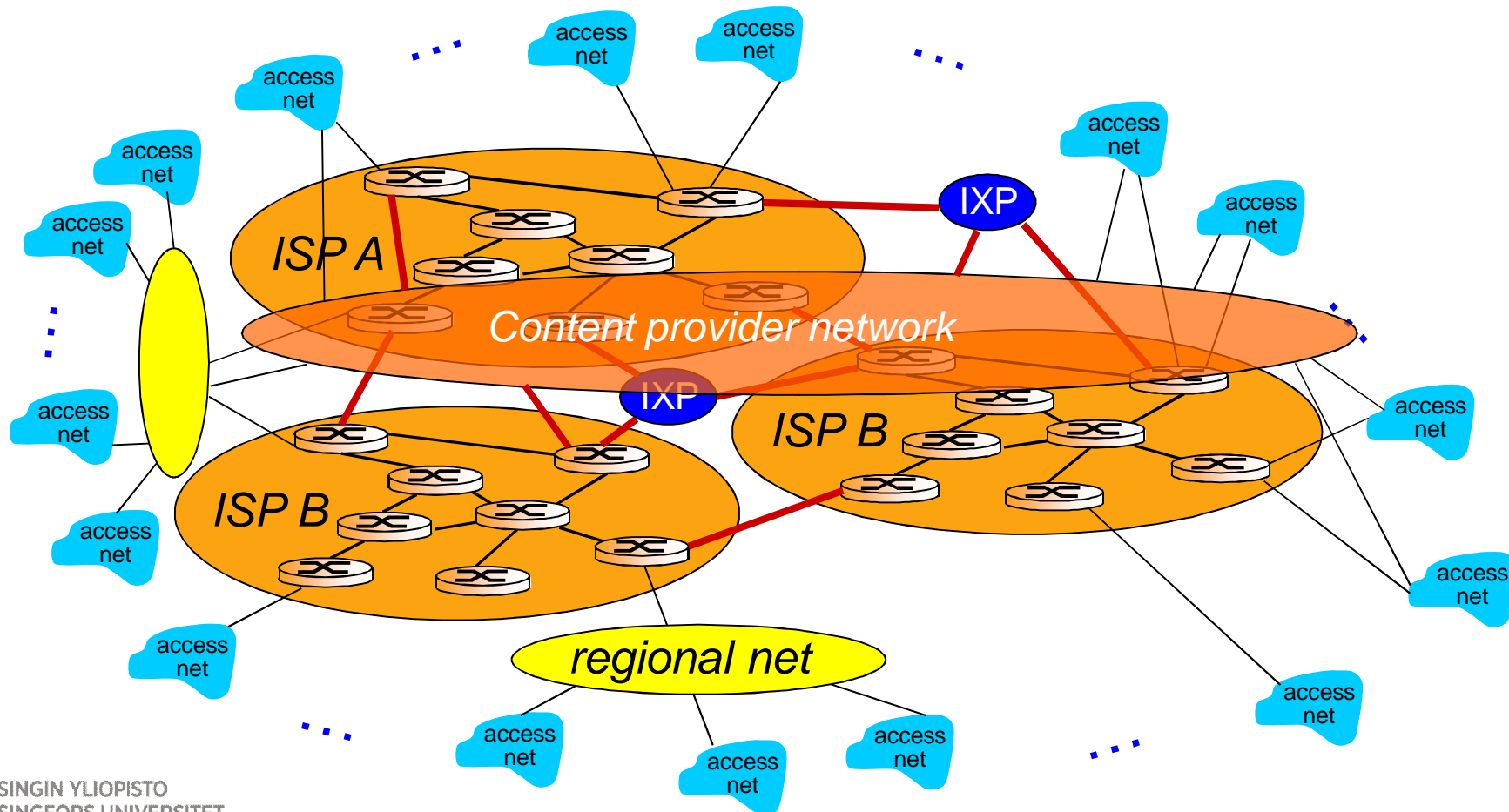

Internetin rakenne: verkkojen verkko

... ja sisällöntuottajien (e.g., Google, Microsoft, Akamai) omia verkkoja

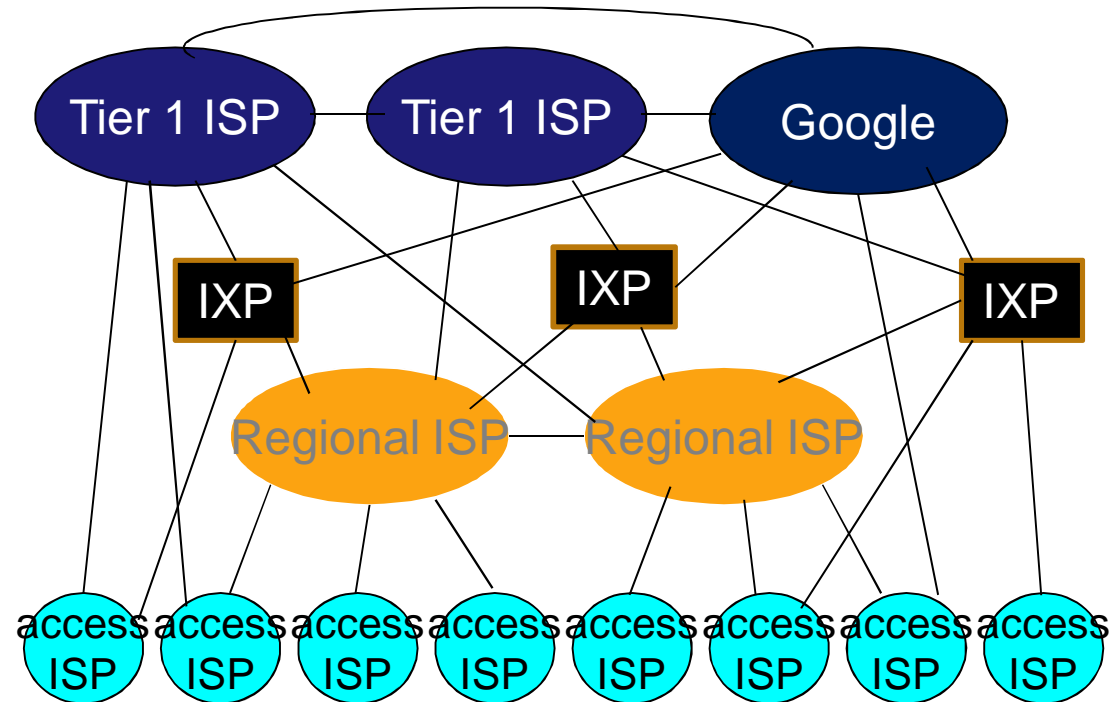
Internetin rakenne: verkkojen verkko

Fig 1.15 [KR12]

sisimpänä: pieni joukko maailmanlaajuisesti hyvin kytkeytyneitä verkkoja

“tier-1” kaupalliset ISPt
(esim. Sprint, AT&T, NTT), kansainvälisiä, hyvä kattavuus (coverage)

Sisällöntarjoajan verkko (content provider network)
(esim. Google): yksityinen verkko, joka yhdistää palvelinkeskuksia Internetiin, usein ohittaa kokonaan tai osittain tier-1 ISPt

TKT:n luokkakoneelta maailmalle

TKTL:n oma verkko? (osa HYn verkko)

Helsingin yliopiston verkko

<http://www.helsinki.fi/atk/yhteydet/images/>

FUNET

http://www.csc.fi/hallinto/funet/esittely/runkoverkko/index_html

NORDUNET

http://www.nordu.net./maps/map_nordunet.png

<http://stats.nordu.net/stat-q/load-map/ndn-map,,traffic,peak>

(Kotimaan liikenne FUNETista FICIXin kautta eteenpäin)

Kertauskysymyksiä

Isäntäkone vs. reititin?

Protokolla vs. palvelu?

Vertaisverkkomalli vs. asiakas-palvelin malli?

Fyysinen siirtomedia?

Piiri- ja pakettikytkentä? Hyödyt ja haitat?

Viipeet ja pakettien katoamiset

Internet-protokollakerrokset ja niiden tehtävät?

Miksi kerrosrakenne?

Mitä protokollakerroksia eri laitteissa tarvitaan?

Ks . myös kurssikirja ss. 94-96.